

CERAMICA CUCUTENIANĂ ÎN CONTEXTUL AȘEZĂRII GUMELNIȚENE DE LA CARCALIU (JUDEȚUL TULCEA)

ELENA LĂZURCĂ

Cercetările arheologice, efectuate în așezarea de la Carcaliu, jud. Tulcea, au permis studierea unui bogat material documentar ce a dus la urmărirea evoluției comunității omenești, de tip Gumelnița, din această zonă¹.

Întreaga documentare arheologică va fi prezentată în cadrul unei lucrări monografice necesară pentru zona nord-dobrogeană.

În rindurile de mai jos, dorim să ne oprim asupra fragmentelor ceramice deosebite de cele tipice gumelnițene, deoarece prezintă un deosebit interes științific.

Ele sînt în cantități mici, în totalitate fragmentare, aparțin nivelului superior (cu ceramică specifică fazei A₂ și puține elemente B₁), fiind descoperite alături de ceramica gumelnițeană și, uneori, în mod răsleț. Totodată, în cadrul ei, deosebim două grupe distincte, ținînd cont de tehnica pastei și mai ales de ornamentație.

O primă grupă o formează importurile cucuteniene, în număr de aproximativ 40 fragmente ceramice, a căror stare de conservare nu este întotdeauna bună fiindcă decorul nu se distinge decît foarte slab. Toate au fost descoperite printre dărîmăturile locuințelor și în gropile menajere din nivelul superior sau la suprafață.

Pasta este de foarte bună calitate, compactă, conține nisip fin ca degresant, uneori mici concrețiuni calcaroase. Fiînd foarte bine arsă are culoarea roșie-cărămizie, iar cu mici excepții, fragmentele au aceeași culoare și în spărtură.

O parte dintre ele provin de la pahare sau cupe cu pereții foarte subțiri, cu buza subțiată și ușor evazată, corpul bombat spre partea inferioară, baza mică și dreaptă. (Pl. I/3, 5, 7, 10; II/1; IV/1-3, 5-6, 10, 13). O altă parte aparține unor vase cu pereții mai groși fără să cunoaștem forma. (Pl. I/6, 9; II/2-4; IV/4, 7, 9, 11-12).

În ceea ce privește ornamentarea, putem spune că vasele prezintă un strat gros de slip, atît la exterior, cît și la interior, lustruit bine, pe care s-a pietat tricrom, folosind culorile tradiționale (roșu, alb și negru) cu nuanțe deschise sau mai închise. Nu lipsit de importanță este și faptul că au folosit în decorarea ceramicii ambele metode, pozitiv și negativ. Totuși, două fragmente ceramice au fost pietate bicrom, primul are benzi brune cu alb, al doilea este ornamentat cu benzi roșii cu alb. (Pl. I/1, 5; IV/1, 5).

Elementele decorative sînt axate cu precădere pe motivele spiralice în formă de S, simplu sau cu buclă, frînte, realizate cu benzi înguste și foarte rar mai late. La acestea includem meandrul, buline și hașuri în benzi foarte subțiri, care îmbogățese gama decorativă. Ultimele elemente, bulinele și hașurile sînt dispuse în spațiile rămase libere din suprafața vasului. (Pl. I/5-7; II/2, 4; IV/5-7, 11-12).

Ornamentația vaselor este completată, uneori, cu mici proeminente perforate orizontal, situate sub buza sau pe corp, în partea de maximă bombare (Pl. I/4, 10).

Considerăm că marca majoritate a acestor importuri pot fi încadrate în faza A₃ a culturii Cucuteni.

Pe teritoriul din nordul Dobrogei, astfel de importuri cucuteniene erau inexistente. Ele apar, pentru prima dată, în stațiunea gumelnițeană de la Carcaliu. Analogii, pînă

la identitate, găsim la Brăilița², situată în apropierea noului punct dobrogean, fiind descoperite la nivelul Gumelnița A₂ țrzie și B₁ timpurie, dar și în zona Brăilei³.

Cantitativ ele sînt net superioare la Brăilița, Rîmnicelu și Lișcoteanca, fiindcă stațiunile respective sînt mult mai apropiate de aria de răspîndire a culturii Cucuteni⁴. Deci, în aceste așezări s-a constatat contemporaneitatea fazelor culturii Gumelnița A₂ și Cucuteni A₂.

La fel de semnificativ este și faptul că ceramica tricromă apare în ultimul nivel de locuire al stratului superior de pe „Cetățuia” de la Stoicani⁵. Prezența importurilor aici este legată de relațiile culturale dintr-o fază gumelnițeană mai nouă⁶. De asemenea, fragmentele Cucuteni A₂ au apărut la Gumelnița, în nivelul Gumelnița B₁⁷ sau la Căscioarele, în nivelul Gumelnița B₁, fiind vorba de ceramica de tip Cucuteni A₂⁸.

Cercetările de la Carcaliu dovedesc că fragmentele Cucuteni A₂ corespund etapei finale a fazei A₂ a culturii Gumelnița și începuturilor fazei B₁, fiind o situație identică ca la Brăilița⁹.

Ceramica polieromă, de caracter cucutenian, descoperită în nivelul superior al așezării de la Carcaliu demonstrează existența schimburilor de bunuri materiale, a unui contact strîns cu purtătorii culturii Gumelnița din etapa finală, aflați și în dreapta Dunării.

În concluzie, putem spune că situl descoperit în partea de nord-vest a județului Tulcea se inserie în seria așezărilor neolitice, unde se poate dovedi existența sincronismului culturii Cucuteni cu Gumelnița și totodată contemporaneitatea fazelor Gumelnița A₂ și Cucuteni A₂.

A doua grupă pe care o prezentăm mai jos, este a ceramicii așa zisă „străină”, ce este în distonanță cu tot ce s-a descoperit în această zonă. Facem precizarea că se află, de asemenea, în cantitate foarte mică, fiind descoperită alături de ceramica gumelnițeană și de importurile cucuteniene.

Un mic grup este format din cîteva fragmente, descoperite în locuința 4 și provin de la două vase restaurate parțial.

Pasta conține o mare cantitate de scoică pisată, uneori apar bucăți mari de cochilii, pietricele, cioburi mărunte, nisip și chiar mici concrețiuni calcaroase. Fiind insuficient frământată pasta este zgrunțuroasă în spărtură, iar suprafața exterioară cit și cea interioară au un aspect puțin îmbunătățit, datorat acoperirii, în parte, a porozităților cu un strat de slip mai gros. Culoarea obținută, în urma arderii, este predominant cărămizie cu nuanțe de bej.

Vasele sînt de dimensiuni mijlocii, de tip „crater”, cu buza răsfrîntă spre exterior, gura larg deschisă, gît scurt, arcuit și umărul proeminent. (Pl. III/1—3; V/1—4). În ceea ce privește partea inferioară a vaselor este greu să ne pronunțăm deoarece lipsește, dar credem că putea fi tronconică, cu baza dreaptă.

Atît buza, gîtul, cit și umărul vaselor au fost ornamentate în aceeași manieră doar cu unele deosebiri. Decorul vaselor a fost realizat cu două tipuri de pieptene, unul avea dinții, la partea activă, alungiiți, încît impresiunile apar sub formă de șiruri de adîncituri alveolare, iar al doilea, cu dinții foarte ascuțiți, a imprimat șiruri de împunsături succesive.

Cercetînd decorul se poate constata că șirurile lungi de imprimări alveolare au o continuitate aproape perfectă, dar sînt situații cînd cele mai scurte au zone juxtapuse. Adîncimea imprimării este aceeași, la fel densitatea și înclinarea au fost bine proporționate.

Imprimarea punctiformă este mai puțin îngrijită, observîndu-se foarte des zonele juxtapuse.

Prezentarea decorului celor două vase o considerăm necesară, deoarece, pe teritoriul Dobrogei, n-a mai fost sesizată în nici un sit arheologic.

Un prim vas are buza decorată, la exterior, cu un șir de impresiuni alveolare, gîtul prezintă triunghiuri așezate cu vîrfurile în sus, ale căror laturi sînt executate din șiruri de alveolări imprimate. La bază, triunghiurile se unesc. Interiorul fiecărui triunghi este completat cu șiruri de alveolări executate paralel la cele trei laturi, nerespectîndu-se proporția. Umărul prezintă un alt registru format tot din triunghiuri, mai mari, cu baza situată în partea superioară. Paralel cu celelalte două laturi ale triunghiurilor se află

trasate câte două șiruri de alveolări, iar interiorul, mult mai larg, a fost completat, pe orizontală, în aceeași manieră (Pl. III; V/1—2, 4).

Al doilea vas prezintă un decor puțin schimbat. Buza are un șir de impresiuni alveolare, gîtul este decorat cu aceleași triunghiuri, dar așezate cu vârful în jos pe umăr, fiecare avînd centrul nedecorat. Umărul vasului este conturat de două șiruri de impresiuni alveolare, de la care se formează cel de-al doilea rînd de triunghiuri, așezate cu vârful spre partea inferioară a vasului. Acestea sînt executate numai cu împunsături succesive mai puțin îngrijite (Pl. II/5—9; V/3, 5—6).

Mai sînt prezente și cîteva fragmente ceramice dintr-o pastă ce conține multe păioase, foarte slab arsă.

Într-o casetă, la —0.30 m, a fost descoperit un vas fragmentar, executat dintr-o pastă ce are în compoziție pietricele și nisip, scoica pisată lipsind cu desăvîrșire. Față de pasta vaselor prezentate mai sus, aceasta este de calitate bună, densă, bine frămîntată, culoarea fiind neagră.

Vasului îi lipsește buza; umărul este proeminent, corpul tronconic, baza mică și dreaptă. Dimensiunile sînt: I = 8,5 cm, D.max. = 13 cm, D.bază = 4,2 cm (Pl. V/8).

Atît la interior cît și la exterior prezintă un strat de slip negru-cenușiu bine lustruit. Decorul este prezent doar pe umărul vasului, fiind realizat foarte îngrijit și deosebit față de celelalte vase. El se compune din opt șiruri de linii paralele și orizontale ușor trasate, peste care s-a trecut cu o rotiță sau scoică dințată foarte fin. Decorul, astfel imprimat, pare un șir de unghiuri mici întrerupte de o proeminență. Față de întregul material ceramic „străin”, acest vas este deosebit atît prin calitatea superioară a pastei cît și prin decor.

Majoritatea materialului ceramic, încadrat în a doua grupă, cu multă scoică pisată în compoziția pastei și cu decor deosebit, l-am considerat ca fiind de tip Cucuteni C, avînd origine stepică nord-pontică.

Pentru nordul Dobrogei, aceste elemente „străine” sînt descoperite pentru prima dată într-un complex arheologic gumelnițean și demn de menționat este și faptul că apar împreună cu importurile cucuteniene specifice fazei A₂.

Ceramica decorată cu pieptenele sau Cucuteni C (Kammkeramik) este cunoscută ca o componentă în aria culturii Cucuteni, iar prezența ei în așezarea gumelnițeană de la Carcaliu se poate explica și prin vecinătatea celor două mari arii culturale.

Din studiile publicate pînă în prezent, referitoare la unele așezări gumelnițene, reiese că au apărut fragmente ceramice de caracter deosebit, denumite Gumelnița D și alte elemente strîns legate de ceramica Cucuteni C în a căror pastă se află scoică pisată. Decorul acestei ceramici constă din imprimări cu șnurul înfășurat sau din găuri — butoni executate într-o tehnică specială.

Pentru o parte dintre fragmentele ceramice „străine” de la Carcaliu descoperim analogii în elementele de „tip C” din așezarea de pe „Dealul Bulgarului” de la Berești și anume, acelea care sînt decorate cu triunghiuri hașurate cu șiruri de împunsături succesive¹⁰.

Autorul încadrează așezarea în faza A₂ a culturii Cucuteni, menționînd și faptul că elementele culturale stepice nord-pontice, specifice triburilor nomade de păstori, sînt cele mai timpurii elemente descoperite pe teritoriul României¹¹.

Cercetările arheologice efectuate în numeroase puncte din Moldova, dealtfel nucleul care a furnizat cele mai multe date, au dus la aprofundarea problemelor legate de aceste elemente infiltrate, chiar dacă mai apar unele controverse.

Descoperirile din Moldova au oferit specialiștilor posibilitatea de a studia elementele „străine” care apar în cantități foarte mici în unele stațiuni, ajungînd pînă la un procent de 45% în zona Prutului¹².

Un timp s-a crezut că elementele de „tip C” apar la nivelul fazei Cucuteni A—B¹³, dar intensificarea cercetărilor în perioada ulterioară au dovedit prezența lor chiar de la sfîrșitul fazei Cucuteni A.

În așezarea preistorică de la Fedeleșeni¹⁴ au fost descoperite primele elemente „străine” la nivelul fazei Cucuteni A, concluzii ce vor fi întărite de rezultatele cercetă-

rilor întreprinse în împrejurimile Săvenilor, la Drăgușeni¹⁵, în punctul numit „În Deal la Lutărie” sau în locuințele din punctul „Ostrov”, cît și de acelea efectuate la Berești-Galați¹⁶ sau la Chetrești-Vaslui¹⁷.

La nivelul fazei Cucuteni A—B, aceste elemente au apărut la Traian-Dealul Fintinilor¹⁸, la Calu-Piatra Șoimului¹⁹, la Corlăteni²⁰ și la Ghelăiești-Nedeia²¹. În cantitate mai mică apar în stațiunea de la Huși²², unde elementele ceramice de „tip C” au asemănări cu celea de la Cucuteni-Dîmbul Morii²³.

Cu mici excepții s-a observat că în faza A—B a culturii Cucuteni, ceramica de „tip C” se găsește în cantitate mai mare față de faza anterioară²⁴, fiind totodată și mai variată. De la decorul imprimat, executat cu ajutorul unui pieptene sau cochilii, se trece, mai târziu, la cel cu șnurul „înfășurat” sau „răsucit”²⁵.

La începutul fazei B a culturii Cucuteni, ceramica de „tip C” este numeroasă, urmînd să scadă spre finalul ei, situație întilnită în așezările de la Valea Lupului²⁶, și Gura Văii²⁷.

Cercetătorul Ștefan Cuceș studiînd, ceramica „străină” a sesizat modificările structurale survenite pe parcursul evoluției acestor elemente. Pentru faza Cucuteni B, elementele C prezintă caracteristici superioare, observîndu-se o varietate a formelor ceramice și a ornamentației²⁸.

Deosebit de important este faptul că în compoziția pastei, cantitatea de scoică este uneori foarte mică sau inexistentă. De exemplu, în așezările de la Văleni-Piatra Neamț²⁹ și de pe Dealul Daetei-Hlăpești³⁰, ceramica de „tip C” este în cantitate mare, prezentînd puțină scoică în pastă, dar mai mult nisip, cioburi pisate și granule de calcar. În schimb, la Ghelăiești-Nedeia³¹, pasta ceramicii nu prezintă scoică, de fapt nu este un caz singular.

Numărul așezărilor cu material ceramic „străin” crește mereu. Din săpăturile mai noi efectuate la Poduri (Bacău)³² și Lunca (Neamț)³³ avem informații referitoare la prezența ceramicii de „tip C”.

În aria culturii Cucuteni, știm că elementele C sînt prezente pînă la sfîrșitul acesteia.

Cercetările au dovedit că această ceramică cunoaște o serie de modificări, în sensul că decorul evoluează apărînd noi motive decorative, după care asistăm la un proces intens de cucutenizare³⁴, cînd elementele C sînt asimilate treptat de purtătorii culturii Cucuteni.

Pe teritoriul Moldovei elementele C au pătruns în mai multe etape, fiind descoperite, apoi la sud-vest, în așezarea de la Sărata-Monteoru³⁵.

Elemente C, dar de mai mică intensitate au apărut și în spațiul culturii Sălcuța³⁶, încît, în etapa finală, au penetrat pînă la Vadastra. Pîscul Cornișorului și Histria³⁷.

În general, cunoștințele specialiștilor asupra evoluției ceramicii de „tip C” au fost îmbogățite, în ultimii ani, datorită publicării rezultatelor arheologice întreprinse în multe așezări, predominînd cele din Moldova.

S-a afirmat că aceste elemente sînt de origine stepică, nord-pontică, infiltrate progresiv și razant. Pentru fiecare așezare în parte cunoaștem procentul pe care-l deține, nivelul în care au apărut în aria culturii Cucuteni, cît și rolul pe care l-au avut în viața social-economică a comunităților locale.

Considerăm că pentru elucidarea multitudinilor de aspecte legate de originea și evoluția ceramicii „străine” de un real folos ar fi publicarea, în continuare, a cercetărilor arheologice întreprinse pe teritoriul de la est de Prut.

Se cunoaște faptul că din întinsele stepe nord-pontice și silvo-stepice ale U.R.S.S., cuprinzînd litoralul septentrional al Mării Negre și Mării Caspice, teritoriul bazinului Niprului, Donului și Volgăi, prelungindu-se pînă la frontierele Asiei Centrale, au penetrat frecvent și progresiv, la vest de Prut, grupe de păstori nomazi, care, pe parcurs, s-au amestecat cu triburile locale. Probabil că modificările climatice au determinat mișcarea unor populații, cu anumite particularități, venite din zona de vecinătate a culturii Cucuteni. Infiltrate la vest de Prut, s-a ajuns treptat la un larg proces de asimilare.

Studierea elementelor străine, pe teritoriul de la est și vest de Nipru, a permis specialiștilor să observe etapele evolutive ale marilor grupuri etno-culturale, cît și momentul

în care au venit în contact cu ceramica tripoliană și cucuteniană, dar întinsul teritoriu de desfășurare a acestui proces, a făcut dificilă limitarea zonelor culturale ³⁸.

Se presupune că locul de origine a acestor elemente se află în stepele ucrainiene, în aria culturii Srednii Stog ³⁹, iar unei prime faze (ceramica Strilceaia-Skelia) îi este mult mai caracteristic ornamentul prin înțepături de ace și imprimări cu pieptenele ⁴⁰.

Revenind la descoperirile de la Carcaliu, putem spune că elementele de „tip C”, apărute în asocieră cu ceramica gumelnițeană și importuri Cucuteni A₃, reprezintă o anumită specie ceramică „străină” față de fondul gumelnițean, și nu un orizont cu o cultură străină, lucru dovedit și de cercetările anterioare.

Noii veniți s-au deplasat în grupuri mici și radiar cuprinzând teritoriul Moldovei, infiltrându-se și în N-V Dobrogei, unde ne apar ca elemente singulare. Aici au intrat în contact cu populația locală, care avea o cultură proprie și incomparabilă mai dezvoltată. Procentul fiind foarte scăzut, situație infilnită și în alte așezări ⁴¹, ne permite să afirmăm că au fost asimilați în masa gumelnițeană.

Prezența scoicii pisate și în ceramica gumelnițeană de la Carcaliu dovedește existența unei strînse coabitări între comunitatea de aici și noii veniți, fapt confirmat și de cercetările de la Berești ⁴².

Incendierea așezării de la Carcaliu o luăm drept un caz obișnuit și nicidecum că noii veniți ar fi dus la întreruperea locuirii.

Ceramica de „tip C”, de la Carcaliu, cu asemănările sau ușoarele diferențieri o considerăm o formă timpurie, fiind decorată numai prin impresiuni cu pieptenele și înțepături, cele cu șnurul lipsind cu desăvârșire. Aceste elemente reprezintă un facies ușor deosebit față de ceea ce cunoaștem, mai ales pe teritoriul din sudul Moldovei.

Se confirmă faptul că elementele de „tip C” sînt dintr-o etapă mai veche față de cele care vor crea cultura Cernavodă I și care sînt considerate de origine indoeuropeană ⁴³.

În final, încercăm o posibilă încadrare cronologică a așezării eneolitice de la Carcaliu, coroborată cu rezultatele metodei C14 obținute pentru alte situri la care s-au luat probe.

Faptul că în nivelul superior au apărut și importuri cucuteniene specifice fazei A₃, a îndreptat atenția noastră, cum era firesc, asupra descoperirilor din zona Brăilei (cele mai apropiate de așezarea de la Carcaliu), unde stratigrafia, cît și tipologia comparativă a inventarului ne-au permis să concluzionăm că așezarea se poate încadra în faza A₂ a culturii Gumelnița, în care mai apar și unele elemente specifice fazei B1. În plus, rezultatul analizei C14, obținut pe semințele calcinate de grîu din nivelul I de la Lișcoteanca, punctul „Movila Olarului”, indică data de 3690 ± 50 î.e.n. ⁴⁴.

În conformitate cu tabelul cronologic al culturilor neo-eneolitice din România, publicat de prof. Vladimir Dumitrescu, reiese că faza Gumelnița A₂ poate fi cuprinsă între 3700—3400 î.e.n. ⁴⁵. Această încadrare se poate corela cu datele obținute pentru așezările de la Hăbășești (inceputul etapei A₃ a culturii Cucuteni) și de la Leca-Ungureni (jud. Bacău) datate în faza Cucuteni A₂, care indică 3390 ± 80 î.e.n. și respectiv 3395 ± 100 î.e.n. ⁴⁶.

Elementele străine apărute la Carcaliu, nu au dus la încheierea evoluției imediate a așezării, ci ea va mai dăinui un timp. Așa cum s-a mai menționat aceste elemente infiltrate sînt anterioare acelor care vor crea cultura Cernavodă I.

Perioada cuprinsă între sfîrșitul culturii Gumelnița și inceputul culturii Cernavodă I o considerăm încă neclucidată. Dacă acceptăm data de 2600 ± 100 pentru cultura Cernavodă I ⁴⁷, atunci perioada de timp cuprinsă între 3400 și 2600 î.e.n. este prea mare, iar cercetările din zona cuprinsă între Dunăre și Mare n-au dat nici un răspuns.

În linii mari, încadrăm așezarea de la Carcaliu în perioada 3700—3400 î.e.n., în conformitate cu cele prezentate mai sus. (vezi ilustrația la pag. 7/vol. II)

NOTE

1. Primele rezultate obținute în campania din vara anului 1980 au fost prezentate în cadrul sesiunilor de comunicări de la Constanța și la Institutul de Arheologie — București, dec. 1980. Rapoarte anuale au fost prezentate la Vaslui — 1982, Alba-Iulia — 1984, Tîrgoviște — 1985 și Deva — 1986. Raportul preliminar a fost publicat în revista *Peuce* IX, 1984, p. 23—29 și p. 425—435.
2. N. Harțuche și I. T. Dragomir, *Materiale*, III, 1957 p. 135 și *Materiale*, V, 1959, p. 224.
3. N. Harțuche, *Vrancea*, III, Focșani 1980, p. 8—25.
4. Prin bunăvoința cercetătorului N. Harțuche am văzut întregul material ceramic descoperit în zona Brăilei, pentru care îi mulțumim și pe această cale.
5. M. Petrescu-Dimbovița, *Materiale*, I, 1953, p. 148—149.
6. *Ibidem*, p. 149.
7. Vl. Dumitrescu, *Dacia*, N.S., VIII, 1964, p. 60; idem, *Apulum* XII, p. 32.
8. I. Nestor et Eugenia Zaharia, *Dacia*, NS, XII, 1968, p. 32.
9. D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, 1961, p. 146.
10. La Muzeul de Arheologie din Galați am reușit să văd materialul ceramic descoperit la Berești, în punctul „Dealul Bulgarului”, după ce fusese prezentat de cercetătorul I. T. Dragomir la sesiunea de rapoarte de la Vaslui — 1982. Mulțumirile noastre și pe această cale.
11. I. T. Dragomir, *SCIVA*, 33, 4, 1982, p. 426; Idem., *Mem. Antiq.*, IX—XI, 1985, p. 93—141.
12. În cadrul sesiunii de rapoarte de la Deva — 1986, cercetătorul Dan Monah ne-a informat că materialul ceramic de „tip C”, din Moldova, este mult mai bogat în zona Prutului, ajungând să se adă foarte mult în zona subcarpatică.
13. I. Nestor, *SCIV*, II, 1, 1950, p. 215.
14. I. Nestor et Eug. Zaharia, *op. cit.*, p. 18.
15. Aristotel Crișmaru, *SCIV*, 21, 2, 1970, p. 277 și 279; Silvia Marinescu-Bilcu, *M.C.A.*, Vaslui, 1982, p. 51.
16. D. Popescu, *SCIV*, 16, 3, 1965, p. 591; M. Brudiu, *SCIV*, 26, 2, 1975, p. 176; I. T. Dragomir, *op. cit.*
17. A. Nițu, *Cercetări istorice*, 8, 1977, p. 154.
18. Vl. Dumitrescu, *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 38; H. și Vl. Dumitrescu, *Materiale*, III, 1957, p. 115—127; *Materiale* V, 1959, p. 189—201; *Materiale* VI, 1959, p. 157—158; *Materiale* VII, 1960, p. 91—105; *Materiale* VIII, 1962, p. 245—260; Vl. Dumitrescu, *SCIV*, 14, 2, 1963, p. 291.
19. Radu Vulpe, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, Buc. 1941, p. 41—43.
20. I. Nestor, *SCIV*, I, 1, 1950, p. 27—32; *SCIV*, II, 1, 1951, p. 51—76; *SCIV*, III, 1, 1952, p. 84; *SCIV*, X, 2, 1959, p. 247—264; *Dacia* NS, IV, 1960, p. 53; I. Nestor et Eug. Zaharia, *Dacia*, NS, XII, 1968, p. 21.
21. A. Nițu, St. Cuceș, Dan Monah, *Mem. Antiq.*, III, p. 53.
22. A. Lăszló, *Arch. Mold.* 4, 1966, p. 19.
23. M. Petrescu-Dimbovița, *Cucuteni*, 1966, p. 28.
24. Vl. Dumitrescu, *SCIV*, 14, 2, 1963, p. 290; Ann Dodd-Oprîtescu, *SCIVA*, 31, 4, 1980, p. 548.
25. Sebastian Morintz și Petre Roman, *SCIV*, 19, 4, 1968, p. 553.
26. M. Dinu, *Materiale*, III, 1957, p. 168; Idem., *Materiale*, V, 1959, p. 250.
27. A. Nițu, C. Buzdugan și C. Eminovici, *Carpica*, IV, 1971, p. 67.
28. St. Cuceș, *Mem. Antiq.*, IX—XI, 1985, p. 67.
29. H. Dumitrescu, *SCIV*, II, 1, 1950, p. 39; St. Cuceș, *Mem. Antiq.*, VI—VIII, 1974—1976, p. 37—54.
30. Ștefan Cuceș, *op. cit.*, p. 68.
31. *Ibidem*, p. 67.
32. Pe buza unor vase apare șnurul imprimat, dar pe materialul nestratigrafiat, Informații primite de la Dan Monah, în cadrul sesiunii de rapoarte — Deva — 1986, pentru care-i mulțumim.
33. La aceeași sesiune, Gh. Dumitroaia ne-a informat despre apariția ceramicii Cucuteni C, cu scoică pisată în pastă și arsă incomplet. Îi mulțumim și pe această cale.
34. I. Nestor et Eug. Zaharia, *op. cit.*, p. 25; Ann Dodd-Oprîtescu, *SCIVA*, 31, 4, 1980, p. 549.
35. *Ibidem*, p. 27.
36. I. Nestor, *SCIV*, I, 2, 1950, p. 218; *SCIV*, X, 2, 1959, p. 247 și 260; I. Nestor et Eug. Zaharia, *op. cit.*, p. 17.
37. I. Nestor et Eug. Zaharia, *op. cit.*, 25.
38. N. I. Merpert, *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre*, Praga, 1961, p. 176.
39. T. Passek, *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre*, Praga, 1961, p. 148; T. G. Movsa, *S.A.* 2, 1961, p. 186—199.
40. V. N. Danilenko, *Enceintes Ukrainaj*, Kiev, 1974, p. 31.
41. Vl. Dumitrescu, *Pontica*, XIII, 1980, p. 27.
42. I. T. Dragomir, *Mem. Antiq.*, IX—XI, p. 102.
43. Petre Roman, *SCIVA*, 1, 32, 1981, p. 23.
44. N. Harțuche, *Vrancea*, III, p. 15.
45. Vl. Dumitrescu, *Apulum*, XII, p. 39.
46. *Ibidem*, p. 31.
47. *Ibidem*, p. 38.

LA CÉRAMIQUE TYPE CUCUTENI DANS LE CONTEXTE DE L'HABITAT TYPE
GUMELNITZA A CARCALJU

(Résumé)

Les fouilles archéologiques faites dans la commune de Carcaliu le point „Vadul Mare” ont conduit à la découverte entière de l'habitat préhistorique qui appartient à la culture Gumelnitza, période A₂ et B₁ prématurée.

Dans le même contexte ont été dépistées des importations de Cucuteni et des éléments de „type C” qui constituent l'objet de l'étude ci-présente.

Le premier groupe des importations de la culture de Cucuteni présente une pâte (d'argile) de bonne qualité, très bien cuite, de couleur rouge-brûlée. Ce sont des tessons de vases ou de godets à lèvre évasée, corps bombé vers la partie inférieure, base plate et droite (Pl. I/1-3, 5, 7, 10; II/1; IV/1-3, 5-6, 10, 13).

Ces tessons sont peints, tricolores (rouge, blanc et noir) et ont trait aux motifs décoratifs: bandes étroites et bien rarement larges.

Ces importations peuvent être de la période A₁ de la culture de Cucuteni ayant des anat-

gies avec les découvertes de Brăilija, Râmnicelu et Lişcaanca (département de Brăila).

Le deuxième groupe de la céramique de type Cucuteni C présente en pâte une grande quantité de coquille broyée. Ce sont des fragments de deux vases de type „Cratère” décorés par impressions avec le peigne.

Ces impressions nous apparaissent sous la forme d'incisions ovales et de piquages successifs (Pl. II/5-9; III/1-3; V/1-6).

Au nord de la Dobroudja ces éléments „étrangers” sont découverts premièrement dans un complexe archéologique type Gumelnitza.

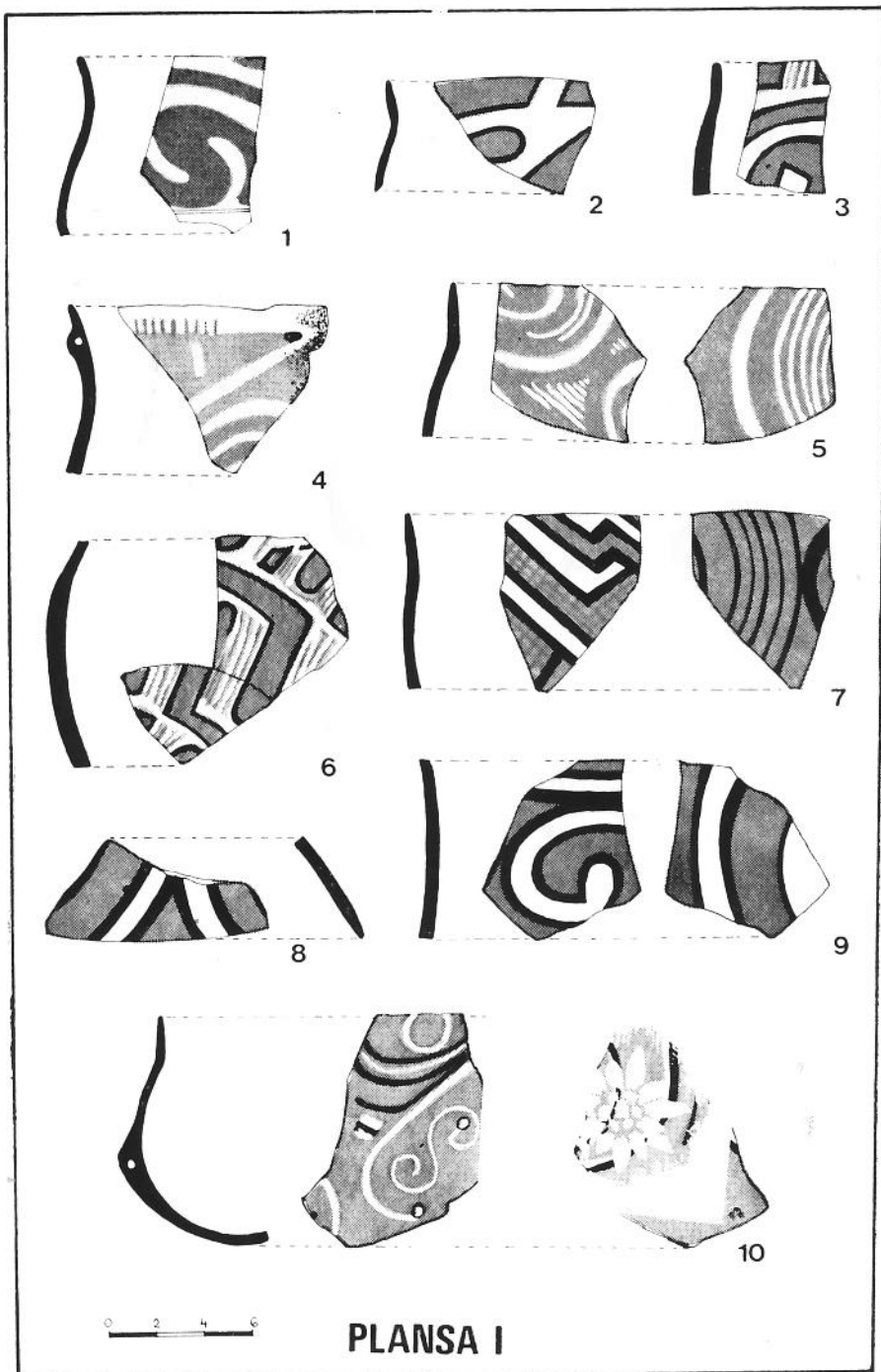
Ce qui est digne d'être mentionné c'est le fait que ces éléments apparaissent en même temps que les importations de type Cucuteni.

Nous considérons qu'ils sont d'origine step-pique, nord-pontique, qu'ils se sont infiltrés progressivement dans cette zone et qu'ils représentent un faciès différent, un peu, de ce que l'on connaît sur le territoire du sud de la Moldavie.

CERAMICA CUCUTENIANĂ ÎN CONTEXTUL AȘEZĂRII GUMELNIȚENE DE LA CARCALIU (JUDEȚUL TULCEA)

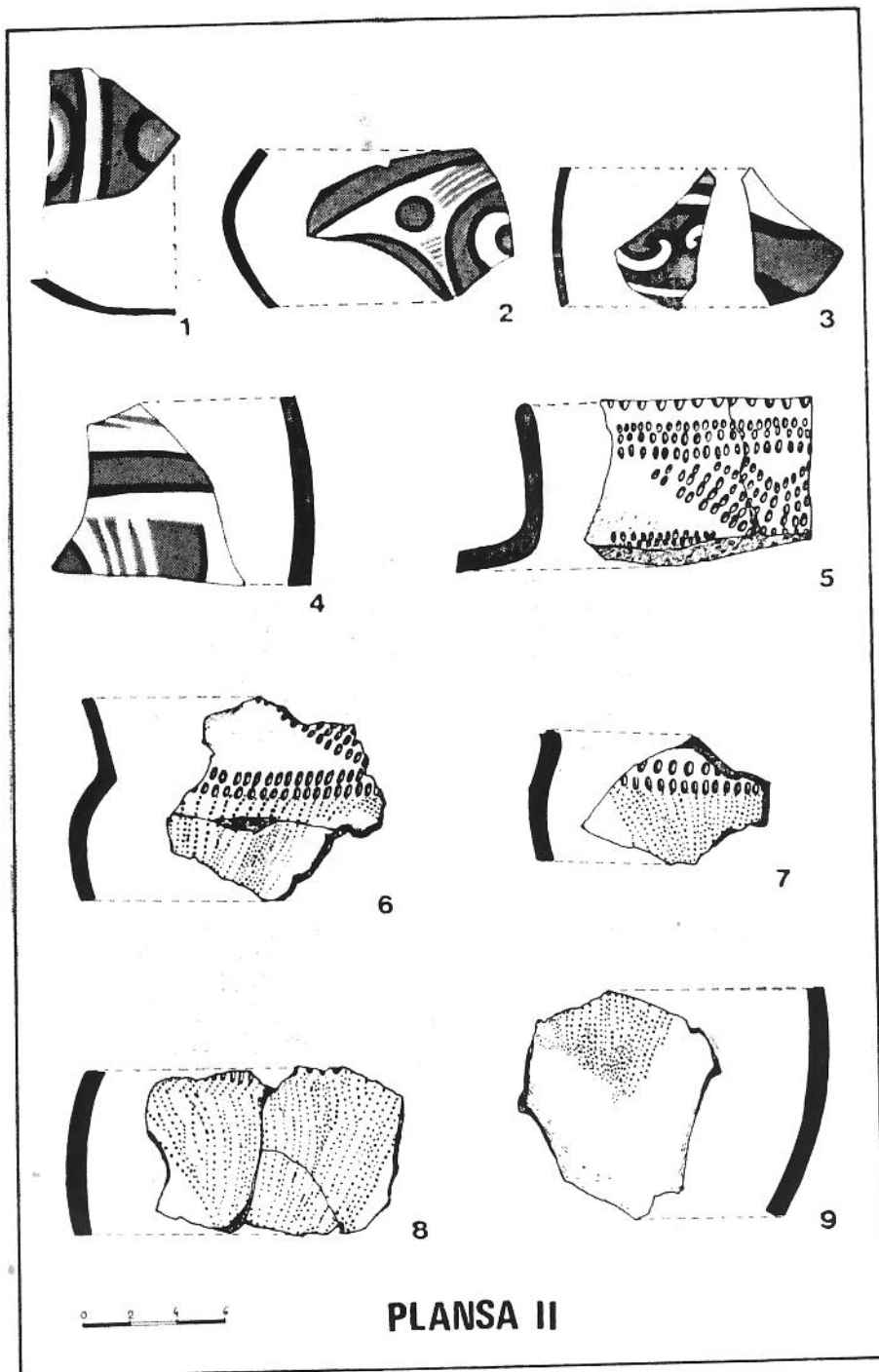
(text la pagina 13/vol. I)

ELENA LĂZURCĂ



PL. I – FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI A3 DESCOPERITE ÎN AȘEZAREA DE LA CARCALIU

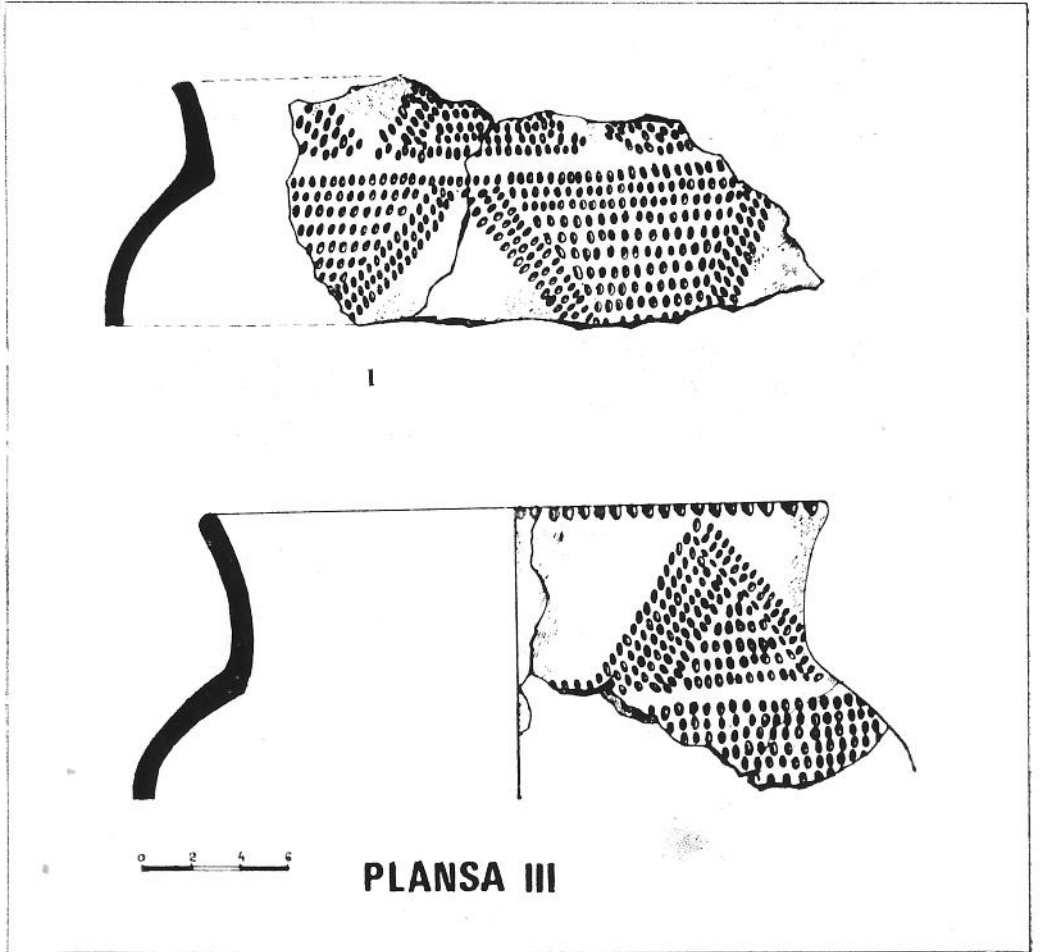
PL. I – FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU TYPE CUCUTENI A3 TROUVÉS DANS LA STATION DE CARCALIU



PLANSA II

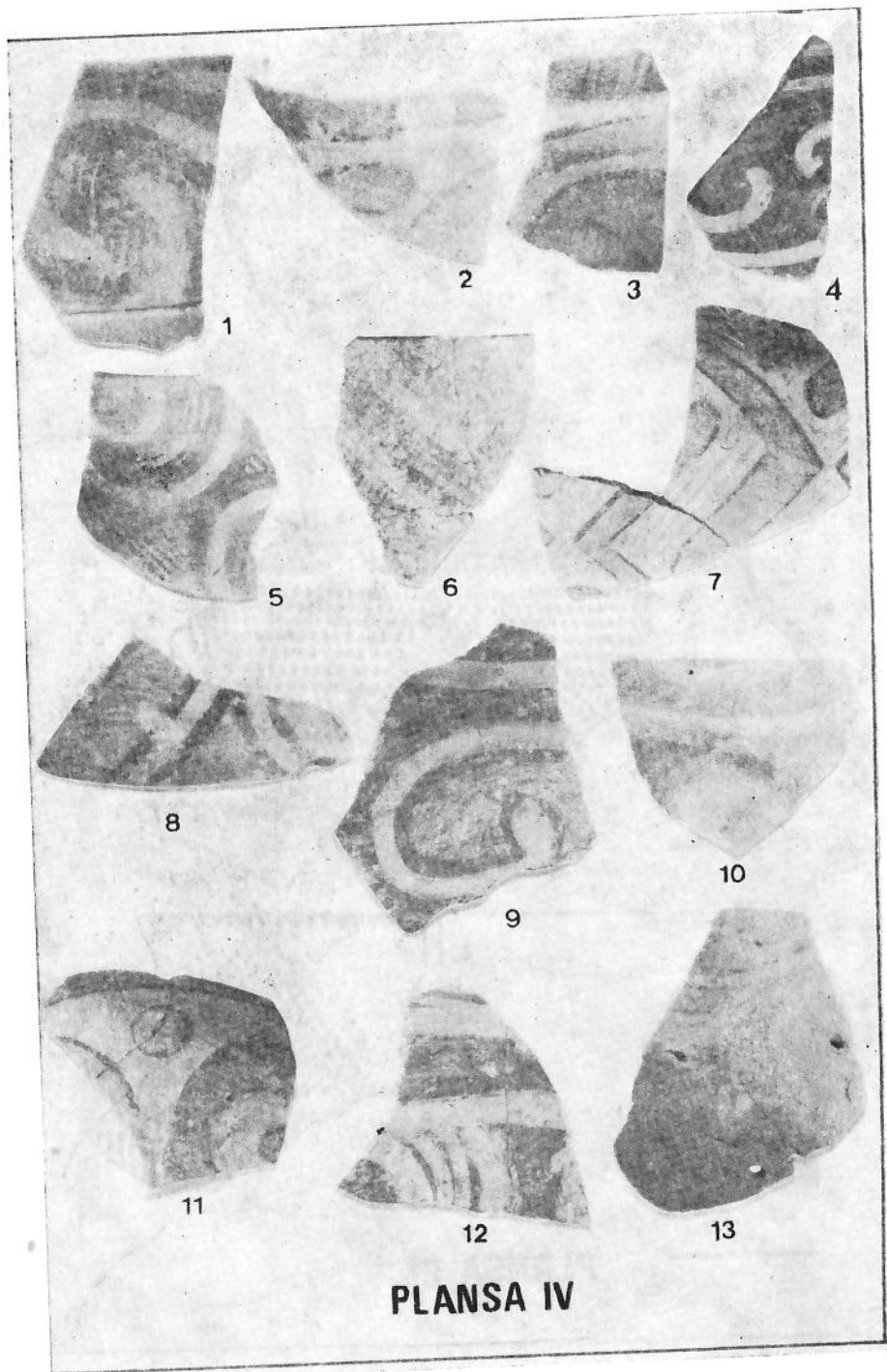
PL. II/1-4 - FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI A3; 5-9, FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI C

PL. III/1-4 - FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU TYPE CUCUTENI A3; 5-9, FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU TYPE CUCUTENI C



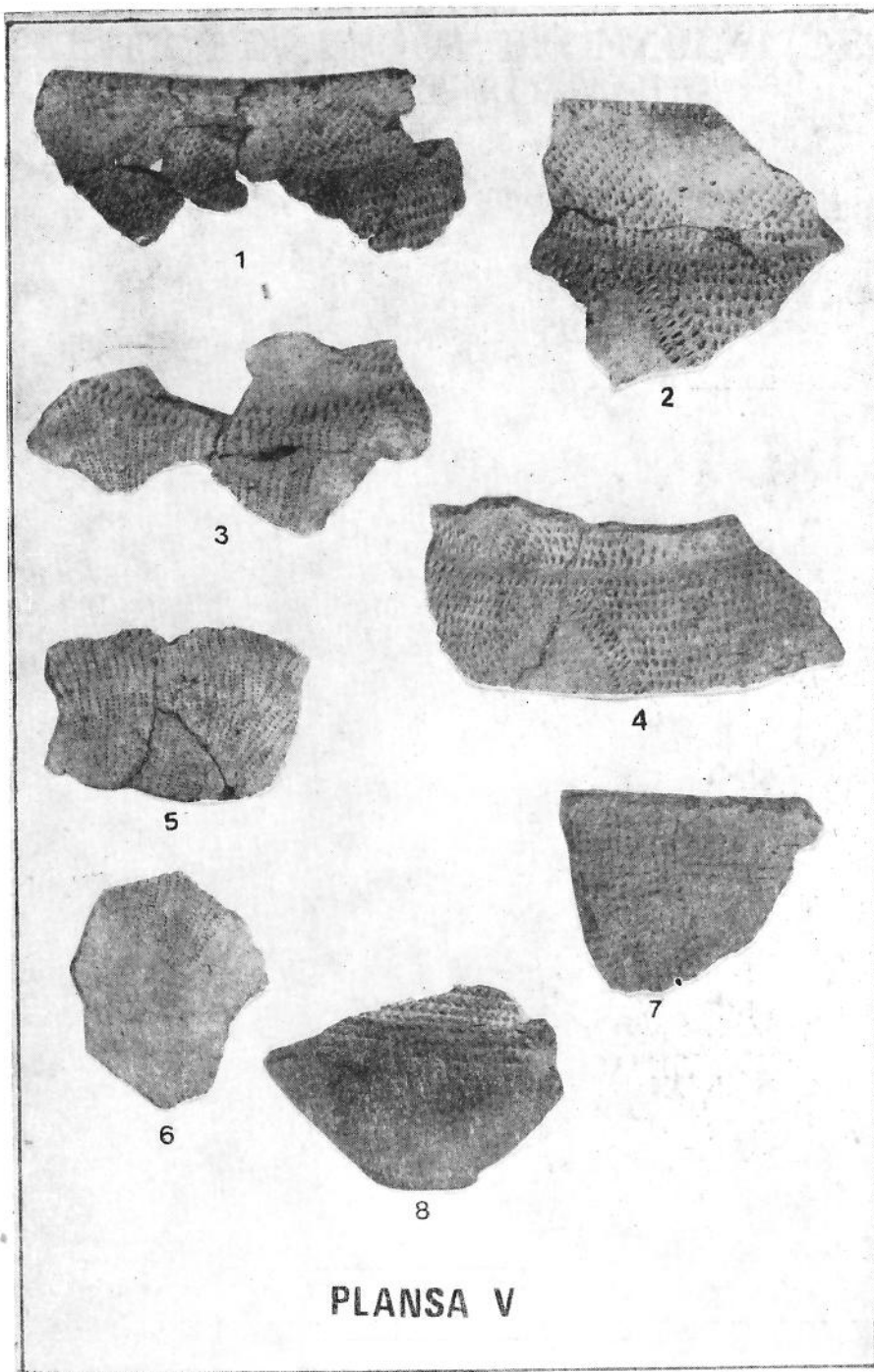
PL. III – FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI C DESCOPERITE ÎN AȘEZAREA DE LA CARCALIU

PL. III – FRAGMENTS CERAMIQUES DU TYPE CUCUTENI C TROUVÉS DANS LA STATION DE CARCALIU



PLANSA IV

PL. IV - FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI A3
PL. IV - FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU TYPE CUCUTENI A3



PLANSA V

PL. V - FRAGMENTE CERAMICE DE TIP CUCUTENI C

PL. V - FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU TYPE CUCUTENI C